

مکرون در عراق چه می‌کرد؟

امین درودگر

رئیس‌جمهوری فرانسه به نخستین رئیس دولتی بدل شد که پس از انتخاب مصطفی الکاظمی به عنوان نخست‌وزیر عراق در ماه مه سال جاری از این کشور بازدید کرد. امانوئل مکرون ۲ سپتامبر و پس از سفر به پایتخت بحران‌زده لبنان وارد بغداد شد. این سفر برگ دیگری بود از رقابت‌های نواستعماری در غرب آسیا و شمال آفریقا.

ادالتهای نواستعماری سفرهای اخیر مکرون به بیروت پس از انفجار بزرگ، و به بغداد موضوع پنهانی نیست. لارا مارلو، گزارشگر تایمز ایرلند در پاریس می‌نویسد که رئیس‌جمهوری فرانسه در بازدید اخیر از بیروت و بغداد ژست «لورنس عربستان» به خود گرفت. تی. ای. لورنس افسر اطلاعاتی بریتانیایی بود که در رقابت‌های استعماری پیش از و همزمان با جنگ اول جهانی بین امپراتوری‌های بریتانیایی و عثمانی در سرزمین‌های عربی غرب آسیا و شمال آفریقا به شورش عرب‌ها علیه عثمانی کمک می‌کرد. وعده بریتانیا به شورشیان عرب همان تکیه کلام کلیدی مکرون در سخنرانی‌هایش در عراق و لبنان بود: «به دست گرفتن حاکمیت ملی».

آنری ساموئل، گزارشگر تلگراف در پاریس نیز سفر عراق را تلاش مکرون برای احیای «سیاست عربی فرانسه» خواند: سیاستی که به رقابت قدرت‌های استعماری و غربی در دوران جنگ سرد اشاره دارد.

شارل دوگل، رئیس‌جمهوری فرانسه پس از جنگ جهانی دوم بر این باور بود که فرانسه باید برای مقابله با قدرت اتحاد ترنس‌آتلانتیک آمریکا و بریتانیا و قدرت آلمان (آلمان غربی در آن زمان) در اروپا، جای پای نفوذش در کشورهای عربی سواحل مدیترانه و به طور کلی در شمال آفریقا و غرب آسیا را محکم کند. پس از او بار دیگر ژاک شیراک این سیاست را احیا کرد و حالا به نظر می‌رسد مکرون بار دیگر «سیاست عربی فرانسه» را پی گرفته است.

تاریخ این سیاست، البته به ماجراجویی‌های استعماری فرانسه در منطقه بازمی‌گردد؛ تاریخی که با حمله ناپلئون به مصر در اواخر قرن هجدهم آغاز شد. ناپلئون اول ژوئیه ۱۷۹۸ قدم به اسکندریه گذاشت و در رقابت با امپراتوری استعماری بریتانیا، به مصری‌ها وعده حکمفرمانی بر خودشان داد: «آمده‌ام حقوق شما را احیا کنم، غاصبان قدرت را مجازات کنم و اینکه من نسبت به مملوک‌ها برای خداوند و پیامبرش محمد و

قرآن احترام بسیار بیشتری قائلم.» هر چند ۳۰ سال پیش از حمله ناپلئون، علی بک الکبیر، پادشاه مملوک‌ها از عثمانی اعلام استقلال کرده بود و سرکوب شده بود.

درست یک قرن بعد، در رقابت‌های استعماری که به جنگ اول ختم شد، ویلهلم دوم آلمان در دمشق مسلمانان را دوست همیشه آلمانی‌ها خواند و وعده داد که قیصر آلمان از حق حاکمیت آنها بر خود دفاع خواهد کرد.

رقابت‌های نو استعماری جدید

مکرون چه در بیروت و چه در بغداد بر یک چیز تأکید داشت: حق حاکمیت بر سرنوشت برای مردم عراق و لبنان. هر چند ناپلئون و لورنس عربستان و قیصر آلمان هم چنین چیزی را زمانی به بخش‌های مختلفی از عرب‌های ناراضی و در حال مبارزه برای استقلال وعده داده بودند و به آن عمل نکرده بودند. این بار اما پای کدام رقابت استعماری در میان است؟

رقابت با آمریکا

آمریکا پس از جنگ جهانی دوم به تدریج خود را به مهم‌ترین ابرقدرت بازیگر در غرب آسیا و شمال آفریقا بدل کرد. اما حالا پس از دو دوره ریاست‌جمهوری باراک اوباما و دونالد ترامپ در پی حمله به افغانستان و عراق رئیس‌جمهوری فرانسه در حالی به عراق رفت که زمزمه کاهش نیروهای آمریکایی در عراق جدی‌تر شده بود. بالاخره چهارشنبه ۹ سپتامبر پنتاگون از کاهش نیروهای آمریکایی در عراق تا حد ۳۰۰۰ سرباز خبر داد.

سفر مکرون به بغداد دو هفته پس از سفر الکاظمی به واشنگتن رخ می‌داد.

شماری از تحلیلگران می‌گویند که حضور مکرون در عراق بخشی از برنامه آمریکا و فرانسه برای محدودکردن نفوذ ترکیه و ایران در آن کشور است. رئیس‌جمهوری فرانسه پس از آنکه ترامپ از تمایل‌اش برای عقب‌کشیدن نیروهای آمریکایی از عراق سخن گفت، تلاش‌اش را برای تغییر نظر او انجام داد و استدلال می‌کرد که این عقب‌نشینی منافع ایالات متحده و غرب به طور کلی را در منطقه به خطر خواهد انداخت.

اما همزمان بی‌علاقه‌بودن ترامپ به مداخله جدی در تحولات لیبی، سوریه و عراق، خلاء قدرتی به وجود آورده که حالا فرانسه به دنبال پر کردن آن است.

رقابت با ترکیه (و نیز ایران)

ترکیه و نیز ایران قدرت‌های منطقه‌ای با نفوذ بالا در عراق هستند، از جمله حضور نظامی. موضع فرانسه نسبت به ایران نسبت به دوران فرانسوا اولاند دوستانه‌تر است (فرانسه سختگیرترین شریک برجام برای امضای توافق بود) ولی خواهان محدود شدن قدرت ایران از خلال شبه‌نظامیان شیعه در منطقه است.

مکرون ۲۰۱۷ پس از دیدار با نچیروان بارزانی خواهان انحلال حشد شعبی شد. در بیروت هم به حزب‌الله لبنان هشدار داد و گفت که بیروت باید از زیر نفوذ تهران بیرون بیاید.

فرانسه در سوریه نیز درگیر است. دولت اولاند منتظر سرنگونی رژیم بشار اسد بود. این اتفاق نیفتاد. ایران و ترکیه در سوریه حضور نظامی دارند. فرانسه با کردهای شمال سوریه نیز که آنکارا آنها را دشمن می‌خواند، رابطه نزدیکی دارد.

اما وقتی لیبی و شرق مدیترانه را به سوریه و عراق بیفزاییم، موضوع رقابت فرانسه و ترکیه اهمیت بیشتری می‌یابد. در جنگ داخلی لیبی، پاریس و آنکارا در دو جبهه متضادند و در مورد منابع انرژی شرق مدیترانه هم فرانسه پشت یونان ایستاده و به ترکیه اخطار داده است.

ترکیه برای سرکوب حزب کارگران کردستان (پ ک ک) دست به حمله در عراق می‌زند. مکرون در سفر به آنجا بزرگترین تهدید پیش روی عراق را «دخالت خارجی» خواند.

پاریس حامی کردها در عراق و سوریه است؛ ترکیه کانتون عفرین کردهای شمال سوریه را اشغال کرده و هنوز آنها را تهدید نظامی می‌کند. فرانسه به علاوه در روزهای سخت پس از فراندوم استقلال حکومت محلی اقلیم را تنها نگذاشت.

مکرون در آخرین ماه ۲۰۱۷ موضع سیاست خارجه فرانسه در مورد عراق را پس از دیدار با نچیروان بارزانی، نخست‌وزیر اقلیم کردستان برشمرد و در میان آنها به اجرای اصل ۱۴۰ قانون اساسی عراق برای برگزاری فراندوم در مناطق مورد مناقشه کردها و دولت مرکزی اشاره کرد و همچنین خواهان انحلال حشد الشعبی شد.

هرچند این بار مکرون در سفر به عراق به اقلیم کردستان عراق نرفت، احتمالاً این نشانه کاهش حمایت از آنها نیست و وعده داده که ۲۰۲۱ به آنجا سفر کند. سفر نکردن مکرون به اقلیم با توجه به حمایت‌های گذشته پاریس از اربیل شاید حاوی پیامی به دولت مرکزی باشد که فرانسه را به خود نزدیک‌تر ببیند.

هرچند مکرون به کشورهای مسلمان‌نشین رفت، در داخل چندان سیاست دوستانه‌ای نسبت به مسلمانان ندارد. مکرون تنها دو روز بعد در سخنرانی ۴ سپتامبر، به مناسبت ۱۵۰ سالگی تشکیل جمهوری فرانسه، به مسلمانان فرانسه هشدار داد که از «جدایی‌طلبی اسلام‌گرایانه» دست بردارند: «شما نمی‌توانید فقط یک

بخش فرانسه را انتخاب کنید. شما فرانسه را باید انتخاب کنید. جمهوری هرگز اجازه ماجراجویی‌های جدایی‌طلبانه را نخواهد داد.»

رئیس‌جمهوری فرانسه از «مسلمانان» می‌خواست که به آزادی‌های فرانسوی از جمله آزادی بیان و ابراز هر نوع عقیده‌ای احترام بگذارند.

در هر حال، به نظر می‌رسد مکرون سیاست عربی فرانسه را دوباره احیا کرده است. اینکه چنین سیاستی تا کجا دامنه نفوذ این ارباب استعماری سابق را گسترش خواهد داد، در آینده‌ای نه چندان دور مشخص خواهد شد.

.....
ازسایت زمانه